

Oslo, 21.03.2019

MiRA-Senterets høringsuttalelse – endringer i utlendingsloven og utlendingsforskriften – bruk av DNA-testing i utlendingssaker

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 21. desember 2019, om forslag til endringer i utlendingsloven og utlendingsforskriften – bruk av DNA- testing i utlendingssaker. MiRA-Senteret takker for muligheten til å komme med våre kommentarer til forslagene som fremkommer i utredningen.

MiRA-Senteret er en landsdekkende nettverksorganisasjon som har 30-års erfaring med spørsmål knyttet til likestilling og juridiske rettigheter for kvinner og unge jenter med minoritetsbakgrunn. Vi er en kunnskapsbank i spørsmål som omhandler kvinners rettigheter, diskriminering, arbeidsliv, vold i nære relasjoner, kommunikasjon og formidling mellom storsamfunn og minoriteter. Senteret er partipolitisk nøytralt og har ingen tilknytning til bestemte religiøse eller etniske grupper.

Om høringsforslaget:

I høringsforslaget legges det frem forslag om at utlendingsmyndighetene skal gis hjemmel til å pålegge søker og referansepersonen om å avlegge prøve for DNA-analyse i utlendingssaker der det er nødvendig å fastslå at det eksisterer en familierelasjon. I dag kan myndighetene kun anmode om avleggelse av DNA-test og ordningen forutsetter således et frivillig samtykke fra den det gjelder. Departementets syn er at gjeldende regel ikke er tilstrekkelig til å ivareta kontrollbehovet, samtidig som det kan settes spørsmålstegn ved om frivilligheten er reell sett i lys av konsekvensene av ikke å avlegge DNA-test og situasjonen for øvrig. I tillegg foreslås det nærmere presisert i forskrift at søker og referanseperson som hovedregel skal pålegges å avlegge prøve for DNA-analyse i saker om familiegjenforening fra land hvor det er usikkerhet knyttet til identitets- dokumenter og andre dokumenter som kan bidra til å sannsynliggjøre identitet og familierelasjon.

Kriminalisering av alle de som søker familiegjenforening

Høringsforslagets argumentasjon er i hovedsak basert på at et ikke ubetydelig antall utlendinger forsøker å få oppholdstillatelse i Norge på uriktig grunnlag, blant annet gjennom bruk av falske dokumenter. Gjennom lovendringen ønsker departementet å motvirke at reglene om familieinnvandring blir undergravet, og mener derfor at et relevant tiltak i den forbindelse er bruken av DNA-tester i familieinnvandringsaker.

MiRA-Senteret ser nødvendigheten av å gjennomføre DNA-testing i enkelte familiegjenforeningssaker, da dette i noen tilfeller er eneste mulighet til å fastslå familierelasjoner. I noen tilfeller kan dette også gjøre at sambehandlingsprosessen blir mer effektiv, til fordel for søkerne. Vi er imidlertid svært uenig i at DNA-testing bør innføres som

et utgangspunkt for alle saker om familiegjenforening da vi mener dette vil bidra til å rettfærdiggjøre en generell mistenkeliggjøring og kriminalisering av alle de som søker om familiegjenforening.

Når Departementet samtidig foreslår en presisering i utlendingsforskriften §17-9 a, som fastslår at det *som hovedregel* skal pålegges DNA-test etter utlendingsloven § 87 i saker om familiegjenforening når søkeren eller referansepersonen kommer fra et land der det er usikkerhet knyttet til dokumenter som kan bidra til å sannsynliggjøre vedkommende sin identitet og den angitte familierelasjonen», legges det opp til mistenkeliggjøring av enkelte grupper mennesker, spesielt.

MiRA-Senteret er meget kritiske til lovendringer som retter seg mot kun enkelte grupper mennesker. Vi mener at man ved å innføre et slikt pålegg både vil kunne forsvarliggjøre usaklig forskjellsbehandling, basert på landbakgrunn, der det legges opp til en generell avvising av dokumenter fra enkelte land. Vi har liten tro på at dette vil fungere som et forebyggende verktøy for de som eventuelt skal feil informere for å få oppholdstillatelse, og anser forslaget både som unødvendig og dårlig begrunnet. Her vil man mest sannsynlig velge å se bort fra faktiske bevis i hvert enkelt tilfelle og foreslår slik en lovendring som bidrar til både forskjellsbehandling, og indirekte og direkte diskriminering av enkelte grupper. Likestillings- og diskrimineringsloven forbyr diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder eller kombinasjoner av disse grunnlagene», jr. lov om likestilling- og forbud mot diskriminering, § 6 første ledd.

Pålegg- men ikke tvang?

Ved å kunne pålegge søker og referanseperson å avlegge DNA-test, mener Departementet at det legges bedre til rette for at utlendingsmyndighetene kan fatte korrekte vedtak, noe som er viktig for å opprettholde tilliten til, og respekten for, ordningene for lovlig opphold i Norge. Regjeringen presiserer at DNA-testene ikke skal gjennomføres ved bruk av tvang, og det skal heller ikke være straffbart å nekte seg testet. Samtidig kommer det i høringsforslaget frem at en potensiell nektelse fra søkere og referansepersoner om å avlegge DNA-test «må forventes å få betydning for avgjørelsen av saken». I dette ligger det føringer om å avslå søknader der søker eller referansepersonen nekter å avlegge DNA-test. Hvordan kan et slikt pålegg ikke oppfattes som tvang av den som søker?

Ut fra MiRA-Senterets erfaringer med krisehjelp- og rådgivningssaker, mange av dem knyttet til familiegjenforening mener vi at et slikt forslag, for mange søkere og referansepersoner vil fremstå som tvang i praksis. Det vil samtidig være meget krevende å sikre alle søkere den rettmessige informasjonen om hva og hvorfor DNA-testing må skje, et reelt handlingsalternativ og lovendringen vil slik på mange måter kunne brukes som et maktmiddel for å begrense innvandringen fra spesifikke land, samtidig som det vil utnytte menneskers sårbare situasjon, uten en nøye individuell vurdering av søkers sak.

Departementet viser til Grunnloven som setter overordnede skranker for myndighetenes muligheter for å gjøre inngrep overfor enkeltindivider, både gjennom regelverk og i praksis og trekker frem Grunnloven § 102 som særlig relevant i denne sammenheng:

«Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon. Husransakelse må ikke finne sted, unntatt i kriminelle tilfeller».

Selve bestemmelsen gir ikke anvisning på adgang til, eller vilkår for, å gjøre inngrep i rettigheten, men departementet forsvarer lovendringsforslaget med at Høyesterett har lagt til grunn at det kan gjøres inngrep i retten etter Grunnloven § 102 dersom tiltaket har *en tilstrekkelig hjemmel, forfølger et legitimt formål og er forholdsmessig*.

MiRA-Senteret mener at et lovverk som forskjellsbehandler enkelte grupper mennesker, på bakgrunn av landbakgrunn, **ikke kan** sies å ha et legitimt formål, ei heller være forholdsmessig. Vi mener i stedet at lovendringsforslaget både undergraver tillitten til hver enkelt person som søker om familiegjening, samtidig som lovverket vil være i strid med de premissene Grunnloven §102 setter for enhver persons rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon.

MiRA-Senteret anbefaler på det sterkeste at gjeldende regler, som anmoder om DNA-testing er allerede strenge, bli stående og at det unngås diskriminerende lovverk som treffer noen grupper spesifikt når Norge formulerer endringer i utlendingslovverk.

Vi takker for muligheten til å gi høringsvar og håper at våre anbefalinger blir tatt i betraktning.

Med vennlig hilsen

MiRA-Senteret

Fakhra Salimi

Leder

Anne Berit Sødal

Adm. ansvarlig